

Posudek disertační práce
Mgr. Tomáš JANDAČ
ANALÝZA DUÁLNÍCH DIAGNÓZ V PROVOZU
AMBULANCE DĚTSKÉ A DOROSTOVÉ
ADIKTOLOGIE

Univerzita Karlova v Praze. 1. lékařská fakulta, studijní program: Specializace ve zdravotnictví, studijní obor: Adiktologie. Obhajoba dne 21. 9. 2023

Školitelka: Mgr. Lenka Šťastná, Ph.D.
Konzultant: doc. MUDr. et PhDr. Kamil Kalina, CSc.

Předložená disertační práce se zabývá velmi aktuální a společensky důležitou problematikou, analýzou duálních diagnóz u dětí a mladistvých, přesněji v klinickém provozu Ambulance dětské a dorostové adiktologie na Klinice adiktologie VFN a 1. LF UK v Praze.

Cílem práce bylo zjistit prevalenci duálních diagnóz u pacientů Ambulance dětské a dorostové adiktologie Kliniky adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze. Dalším cílem bylo zjistit, zda a jaké vztahy existují mezi typem užívané návykové látky či mezi nelátkovou závislostí a dalšími duševními onemocněními. Třetím hlavním cílem bylo objasnit vztahy mezi demografickými a dalšími údaji poskytovanými rodiči pacientů ambulance a výskytem duální diagnózy u pacientů.

Autor v teoretické části práce (36 stran textu) seznamuje čtenáře s pojmem, co vlastně duální diagnóza je, zabývá se etiologií závislostí i duálních duševních poruch a co je cenné a v současné době velmi důležité, že se věnuje této problematice v oblasti dětí a mladistvých. Z různých studií (například L. Csémy a kol. apod.) vyplývá, že věková hranice pro vznik závislostí na alkoholu, tabáku a dalších psychoaktivních látkách či nelátkových závislostí se s věkem snižuje a rovněž i komorbidita duševních poruch vzniká častěji v období dětství či adolescence. Proto je důležité se těmto oblastem důsledně věnovat.

Duální diagnózy jsou důležitým tématem nejen pro jejich vysokou prevalenci, ale také pro klinickou a společenskou závažnost i pro potřebu nastavení adekvátního léčebného plánu. Významné rovněž je i to, že určitou část textu věnuje autor diagnostice duálních diagnóz, protože při správně diagnostikované duševní poruše nedochází k poškození pacienta a také je vhodně zvolena farmakologická a psychoterapeutická léčba. Autor k tomu dodává, „některé symptomy psychiatrických poruch mohou být indukovány jako efekt návykových látek nebo rizikového chování a mohou variovat v závislosti na užití látky nebo typu rizikového chování. Někdy může být velmi složité rozlišit, jaké symptomy jsou vyvolané látkou a jaké vlastním duševním onemocněním. Proto je užitečné představit projevy psychopatologie způsobované návykovými látkami nezávisle na duševním onemocnění“.

Autor se nezabývá pouze vznikem závislostí a rozvojem duševních poruch, ale také jejich prevencí a léčbou, zejména ambulantní formou odborné péče. V další části disertační práce popisuje a hodnotí jednotlivé typy látkových a nelátkových závislostí (alkohol, THC, amfetaminy, opioidy apod.).

Z nelátkových závislostí se věnuje těm nejčastějším (patologické hráčství, on-line závislosti, hráčská porucha apod.). Z duševních poruch uvádí nejčastější poruchy jako jsou úzkostné poruchy, afektivní poruchy, bipolární afektivní poruchu, ADHD, poruchy osobnosti, poruchy příjmu potravy, psychotické poruchy apod.). V kapitole Prevalence duálních diagnóz u dětí a mladistvých věnuje značnou pozornost domácím i zahraničním studiím, ze kterých vyplývá, že nejčastěji užívanou látkou bývá alkohol a THC. Teoretická část disertační práce (30 stran textu) byla velmi pečlivě zpracována a bylo zde mnoho odkazů na výzkumné studie této problematiky (v ČR i v zahraničí).

V praktické části disertační práce (30 stran textu) má autor stanovené 3 cílové okruhy, které jsou jasně definovány včetně popisu základního výzkumného souboru (základní soubor tvořili všechny děti a mladiství, kteří mezi lety 2015–2021 využili služeb ambulancí, které se zabývají léčbou adiktologických poruch) a vývěrového souboru (ten se týkal pouze pacientů, kteří navštívili Ambulanci dětské a dorostové adiktologie Kliniky adiktologie I.LF UK a VFN v Praze (ADDA). Jednalo se velký počet pacientů. Výběr souboru proběhl institucionálním výběrem ze základního souboru. Počet pacientů ADDA za roky 2015–2021 činil celkem 450 osob. Z tohoto počtu bylo vyřazeno 57 osob, u kterých nebyla adiktologickou porucha přítomna. Pro analýzu dat byla použita adekvátní statistické metody.

Autor se vyjadřuje i k limitům statistiky a výzkumného projektu, což je zvlášť cenné. Výsledky jsou zpracovány přehledně a srozumitelně interpretovány, včetně 12 tabulek a 1 grafu.

Diskuse k výsledkům a průběhu výzkumu je po formální stránce v pořádku (5 stran textu). Po obsahové stránce prokazuje autor hlubší znalosti dané problematiky. Zmiňuje se, že problematice duálních diagnóz v cílové skupině dětí a mladistvých není oproti dospělé populaci v tuzemské literatuře dostatečně popsána a není jí věnován dostatečný prostor. V současné době navíc vzniká dokument Koncepce dětské a dorostové adiktologie, kde by toto téma mělo mít řádné ukotvení, neboť pacienti s duálními diagnózami mají jiné potřeby a vyžadují jiné přístupy v adiktologické péči než ostatní adiktologičtí pacienti. To považuji za velmi cenné, tedy to, že autor se zamýšlí nejen nad závažnou problematikou v současné době, ale hledá možnosti a východiska, jak do budoucna tuto situaci odborně řešit. Cenné rovněž je, že zmiňuje nejenom přínos zjištěných výsledků pro klinickou praxi a jejich využití, ale i limity samotného výzkumu.

Hodnocení:

Disertační práce se zabývá aktuálním tématem, které má pro adiktologii, psychiatrii, psychologii a další příbuzné obory, značný význam. Autor posuzované téma velmi pečlivě a kvalitně zpracoval s přehledem relevantní literatury a jasným formulováním cílů výzkumu. Použité metody jsou výstižně popsány. Výsledky jsou zpracovány v sérii správně popsaných tabulek a grafu. Pozitivně hodnotím i obsažený přehled aktuální a správně citované domácí a cizojazyčné literatury. Pro vyšší informovanost jsou rovněž cenné ukázky anamnestických nástrojů v přílohách disertační práce.

Otázky pro obhajobu:

Vysvětlete proč komorbidní výskyt depresivní a adiktologické poruchy je charakterizován pomalejším tempem uzdravy 0

Vysvětlete proč u pacientů s duální diagnózou je evidována vyšší prevalence suicidálních pokusů, včetně dokonaných sebevražd

V kapitole Poruchy osobnosti uvádíte širší spektrum poruch, ale jak je to například u narcistní poruchy osobnosti?

Také uvádíte, že „Někteří autoři navrhuji, že v léčbě duálních diagnóz spojených s onemocněním schizofrenie, je vyžadováno, aby bylo nejdříve stabilizováno duševní onemocnění a až poté bylo přikročeno k léčbě dalších poruch.“ Proč tomu tak je? Platí to pouze u schizofrenie?

Z grafu 1 (str. 55) je patrné, že v posledních letech narůstá počet dívek při návštěvách adiktologické ambulance. Máte pro to vysvětlení?

Závěr: Předložená disertační práce splňuje všechny náležitosti kladené na tento typ práce, včetně správně citované literatury. Doktorand prokázal schopnost pracovat samostatně na výzkumných projektech. Proto doporučuji, aby po úspěšné obhajobě byl Mgr. Tomáši Jandačovi, udělen titul Ph.D.

Praha 12. září 2023

PhDr. Pavel Harsa, Ph.D.